

За два роки до біди

30 грудня 1983 року було здійснено енергетичний пуск четвертого блоку Чорнобильської АЕС. Черговий чорнобильській блок-мільйонник був підключений до мережі — обидва турбогенератори, №№ 7 та 8, дали ток. Тоді, 40 років тому, планувалося, що ЧАЕС стане найбільшою у Європі.

Але цим амбітним планам не судилося втілитися. Пройшло трохи більше двох років — і назва Чорнобильської АЕС стала знайома усьому світу, що правда, не так, як свого часу сподівалися розробники проекту та будівельники. Аварія на 4-му енергоблоці ЧАЕС на довгі роки підірвала довіру до атомної енергетики у світі, і відновлення цієї довіри виявилось зовсім не простою справою.

Пуск блоку, як зазвичай у радянському союзі, було приурочено до свята. Турбогенератор №7 мав дати електроенергію напередодні Дня енергетика — головного професійного свята працівників АЕС, що відзначався 22 грудня та проходив у місті енергетиків з особливим розмахом.

До святкування 1983 року готувалися «родзинки». Працівники ЧАЕС зібралися у ПК «Енергетик» на вечір трудової слави та святковий концерт. На сцені ПК чекали на виступ дуже популярного на той час естрадного та оперного співака, народного артиста УРСР та срср Юрія Гуляєва. Другим сюрпризом мало статися повідомлення про підключення в енергомережу країни турбогенератора №7 4-го енергоблока ЧАЕС.

Звістку про цю відповідальну подію керівництво чекало протягом всього дня. Чекали її й у Москві: міністр енергетики срср Петро Степанович Непорожний не закривав урочисті збори, чекаючи переможної новини...

Згадує Володимир Олексійович Березін, якій у 1977 р. був старшим інженером управління турбінами зміни, що приєднала до мережі перший в Україні атомний енергоблок, а у 1983 році став головою профкому Чорнобильської АЕС: «Для нас, атомників, це була

велика подія — нещодавно побудований промисловий об'єкт починає виробляти продукцію! Але день 21 грудня добігав кінця, а очікувана всіма нами новина з 4-го блоку так і не надходила.

І тільки коли до закінчення доби залишалося менше пів години, нарешті пролунав довгоочікуваний телефонний дзвінок - начальник зміни станції Анатолій Георгійович Кедров доповів Брюханову про включення генератора 4-го енергоблока до енергомережі країни.

Душевний підйом у той момент був колосальний! Ми кинулися вітати один одного. Мені хотілося зберегти щось на пам'ять про таку велику для ЧАЕС подію. Взяв своє запрошення на свято Дня енергетика та просив присутніх розписатися на ньому.

Першим це зробив наш гість — співак Юрій Гуляєв. Далі тією ж ручкою директор станції Віктор Петрович Брюханов написав: «Ось і є 4-й блок. Чорнобильська АЕС — 4 млн кВт. Найбільша у срср».

Начальник відділу культури Прип'ятського міськвиконкому Олександр Рубан зазначив на запрошенні час увімкнення у мережу турбогенератора №7 енергоблоку №4 — 21 грудня 1983 року, о 23 години 34 хвилини, та написав: «Нехай цей вечір запам'ятається вам на все життя. Це і-

сторія в ПК — пуск 4-го енергоблоку, — це внесок у справу виховання трудящих».

Начальник конструкторсько-технічного відділу Євген Андрійович Лютий додав: «Треба також в строк підключити №12». Він мав на увазі №12 — турбогенератор 6-го енергоблока, будівництво якого, разом із 5-м, вже йшло повним ходом.

Цей час, 23 години 34 хвилини, та вітання з перемогою наступного дня розмістила газета ЧАЕС «Трибуна енергетика».

А ще за кілька днів, 30 грудня, було увімкнено до електричної мережі країни турбогенератор №8. Турбогенератори №7 і №8 синхронізовано з енергетичною системою «Київенерго». 4-й енергоблок Чорнобильської АЕС ожив і розпочав шлях виходу на проектну потужність — 1 мільйон кВт електроенергії, яку досяг вже 28 березня 1984 року.

В інтерв'ю «Трибуні енергетика» 30 грудня 1984 року головний інженер проекту 4-го енергоблоку, представник ленінградського відділення Інститута «Гідропроєкт» ім. С.Я. Жука Б.М. Фадєєв запевнив, що «хоч проєктувальники відділення вперше опинилися на такому потужному будівництві... неймо-

вірними зусиллями 4-й енергоблок побудовано добротню», а головний інженер ЧАЕС Микола Максимович Фомін додав: «Хочеться, аби цей енергоблок працював надійно».

Через 848 днів, 26 квітня 1986 р., під час планових електротехнічних випробувань з вибігу турбогенератора №8 (до речі, такі випробування успішно були здійснені у листопаді 1985 р. на турбогенераторі №7), сталася аварія в реакторі 4-го енергоблока, яка призвела до тотального руйнування блоку й катастрофи 7-го, найвищого, рівня з викидом у навколишнє середовище 300 мільйонів юрі радіоактивності та, врешті решт, остаточного повного закриття ЧАЕС на вимогу світового співтовариства 14 грудня 2000 р.

Варто додати, що два блоки ЧАЕС - №1 і №3, відновлені у післяаварійний період, щорічно надавали в енергосистему України понад 5% загального енергобалансу України. Також на ЧАЕС ще у 1983 році освоєна технологія нейтронного легування кременію.

У 1991 році на ЧАЕС було вироблено 75% від загального обсягу легованого кременію у колишньому срср. ЧАЕС у складі трьох діючих енергоблоків була здатна виробляти до 30 тон легованого кременію на рік вартістю 12 мільйонів доларів (така технологія не може бути застосовна на інших АЕС України в силу конструктивних особливостей реактору типу ВВЕР).

Унікальний історичний документ, ініційований та збережений протягом 40 років учасником цих подій Володимиром Олексійовичем Березіним, що містить великі сподівання керівництва ЧАЕС про включення також у строк турбогенератора №12 (це турбогенератор 6-го блока третьої черги станції) став музейним експонатом.

Не можу не згадати добрим словом ще одного безпосереднього учасника подій енергетичного пуску 4-го блока — Смишляєва Олександра Євгеновича, якого вже немає серед нас. У 1983-му Олександр Євгенович — начальник турбінного цеху, згодом — заступник

головного інженера з експлуатації третьої черги станції, учасник ліквідації наслідків аварії на 4-му блоці, 2002-2004 генеральний директор Хмельницької АЕС, пускав 2-й енергоблок станції. У 2004 повернувся на ЧАЕС, рік працював генеральним директором станції.

Його згадують як відкриту публічну людину, що зробила чимало доброго для працівників: провів капітальний ремонт робочих місць у адміністративному корпусі, почав демонтаж обладнання у машинному залі, намагався ввести більш жорстку політику з іноземними фірмами з реалізації міжнародних проєктів, але для системи був занадто самостійним...

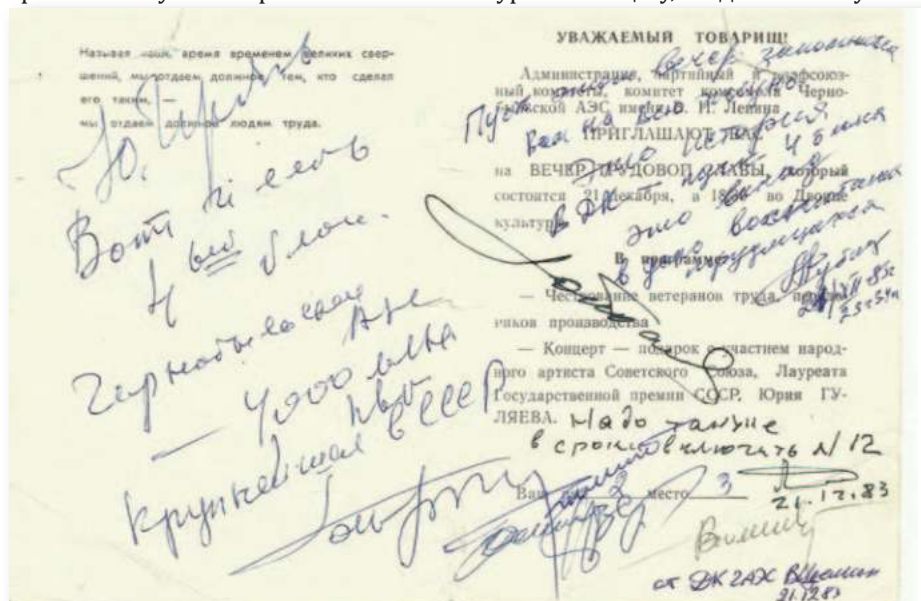
Підписи до фото:

1. Так виглядав машзал 4-го енергоблока напередодні пуску 4-го енергоблока. Фото з газети «Трибуна енергетика», орган парткому, комітету комсомолу та управління будівництва Чорнобильської АЕС №51(224) від 23 грудня 1983 р.

2. Запрошення на вечір трудової слави до Дня енергетика, що проходив у Палаці культури «Енергетик» м. Прип'ять 21 грудня 1983 р., з автографами учасників заходу.

Належало Березіну Володимир Олексійовичу (у 1977 р. старший інженер управління турбінами зміни, що приєднала до мережі перший в Україні атомний енергоблок, 1983 — 1988 рр. голова профкому Чорнобильської АЕС, з 2010 — голова виконкому, президент ВГО інвалідів «Союз Чорнобиль України».

Анна КОРОЛЕВСЬКА,
старший науковий співробітник
Національного музею «Чорнобиль»

Видання: «Новини ЧАЕС»

Засновник: ДСП «Чорнобильська АЕС»

Видання засновано у 1995 році. Видається на виконання ст. 10. «Права громадян та їхніх об'єднань на одержання інформації у сфері використання ядерної енергії та радіаційної безпеки» Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» та на підставі ч.3 ст. 15 Закону України «Про медіа».

Відповідальний за випуск: Віталій Медвідь

Над номером працювали: Майя Руденко, Віталій Медвідь, Анастасія Єрашова, Дмитрій Корчак

Зворотній зв'язок: korchak@chnpp.gov.ua
+380 4593 421 97